

Investavimo į sudėtingus produktus rizika

Pagrindiniai patarimai

- *Jeigu nesuprantate pagrindinių siūlomo produkto ypatumų arba pagrindinės su juo susijusios rizikos, neinvestuokite. Geriau apsvarstykite galimybę kreiptis profesionalaus patarimo, į ką Jums derėtų investuoti.*
- *Atminkite, kad kartais produkto pavadinimas neatspindi jo esmės. Atsargiai vertinkite pažadus dėl „didelės“, „garantuotos“, „absoliučios“ grąžos arba „apdraustos rizikos“. Dažnai paaiškėja, kad šie pažadai yra klaidinantys.*
- *Būkite atsargūs, jeigu prireiks pasinaudoti savo pinigais anksčiau produkto išpirkimo termino.*
- *Prieš investuodami, paskaičiuokite, kokia yra visa investicijos kaina. Ši kaina turės įtakos grąžai, kurią tikėtės gauti. Be to, galbūt yra kitų, panašių, tačiau ne tokių sudėtingų ir pigesnių produktų.*

Kodėl parengėme šį įspėjimą?

Šiuo istoriškai žemų palūkanų normų laikotarpiu, investicinės įmonės, ieškodamos kuo didesnės investicijų grąžos, pradėjo siūlyti sudėtingus investicinius produktus. Kai kurie šių produktų neprofesionaliesiems investuotojams suteikia galimybę investuoti į įvairių rūšių turtą (akcijas, obligacijas, biržos prekes) ir pasinaudoti įvairiomis investavimo strategijomis, kurios anksčiau buvo skirtos tik profesionaliesiems investuotojams.

Sudėtingais produktais dažnai prekiaujama agresyviai. Juos reklamuojant neretai vartojami viliojantys šūkiai, pavyzdžiui: „absoliuti grąža“, „garantuotas“, „augimas su apdrausta rizika“, arba reklamuojama tokia grąža, kuri gerokai viršija šiuo metu bankų siūlomą indėlių grąžą. Praktikoje dažnai paaiškėja, kad šie skambūs pažadai yra klaidinantys arba reiškia ką kitą negu Jūs supratote.

Investuotojai dažnai nesupranta, kaip šie sudėtingi produktai veikia. Tiksliau, su jais susijusi rizika, išlaidos, laukiama grąža daugeliu atvejų nebūna iš karto akivaizdi arba lengvai suprantama.

Kai kuriems sudėtingiems produktams įvertinti ir jų rizikai pasverti reikia turėti labai daug žinių. Visą laiką juos reikia aktyviai valdyti ir stebėti. Neprofesionaliesiems investuotojams aktyviai juos valdyti ir stebėti užima daug laiko, yra nepraktiška ir sudėtinga. Ketindami investuoti į sudėtingus produktus turėtumėte įvertinti šiuos sunkumus.

Organizacijos, užsiimančios profesionalia investavimo veikla, t. y. profesionalieji investuotojai, turėtų apsvarstyti, ar turi pakankamai priemonių ir patirties, kad galėtų užtikrinti reikiamą aktyvaus sudėtingų produktų valdymo ir stebėsenos lygį.

Kokius „sudėtingus produktus“ turime omenyje?

Sudėtingumas yra santykinė sąvoka. Produktą gali būti sunku suprasti dėl daugelio priežasčių. Produktas greičiausiai bus laikomas sudėtingu, jeigu:

- jis yra išvestinė finansinė priemonė arba jį sudaro išvestinė finansinė priemonė (išvestinė finansinė priemonė yra tokia priemonė, kurios vertė priklauso nuo kitos finansinės priemonės, finansinio turto arba indekso, kuriuo ji grindžiama (pavyzdžiui, užsienio valiutos arba palūkanų normų), vertės – išvestinės finansinės priemonės dažnai įtraukiamos į finansinius produktus tam tikrai investicinei strategijai vykdyti arba sustiprinti, taip pat nuo tam tikros rizikos apsidrausti arba tai rizikai kompensuoti);
- turtą arba indeksus, kuriais jis yra grindžiamas, nėra lengva įvertinti arba informacija apie jų kainą ir vertę nėra viešai prieinama;
- jo išpirkimo terminas yra fiksuotas, todėl už išpirkimą prieš terminą yra taikomos baudos, apie kurias nėra detalai paaiškinama;
- Jūsų investicinei grąžai apskaičiuoti naudojama daug matematinių formulių arba naudojamų formulės yra sudėtingos;
- su juo susijusios garantijos ar kapitalo apsauga taikoma su tam tikromis sąlygomis, iš dalies arba nutikus tam tikriems įvykiams gali būti netaikomos visai.

Štai keletas konkrečių produktų, kurie turėtų būti laikomi sudėtingais, pavyzdžiui: turtu užtikrinti vertybiniai popieriai, kai kurių rūšių obligacijos, pavyzdžiui, konvertuojamosios arba subordinuotosios, sertifikatai, sandoriai dėl kainų skirtumo (angl. *contracts for difference*, CFD), su kreditu susiję vekseliai, struktūriniai produktai ir varantai.

Kokia pagrindinė investavimo į sudėtingus produktus rizika ir trūkumai?

Nors investavimas į sudėtingus produktus gali duoti Jums naudos, tačiau jiems būdinga tam tikra rizika ir trūkumai. Rizika ir trūkumai nėra labai aiškūs arba lengvai suprantami. Turite aiškiai suvokti šią riziką, ir būti tikras, kad pakankamai gerai suprantate pagrindinius produkto ypatumus, kad galėtumėte priimti gerai apgalvotą investicinį sprendimą.

Likvidumo rizika

Likvidumo rizika – tai rizika, kad produkto negalėsite lengvai parduoti, jeigu Jums prireiks tai padaryti anksčiau jo išpirkimo termino. Jeigu Jūsų produktas nelikvidus (sudėtingi produktai dažnai tokie būna), labai tikėtina, kad turėsite savo produktą parduoti už daug mažesnę kainą negu pirkote (todėl prarasite pinigus) arba iš viso negalėsite jo parduoti.

Sverto rizika

„Svertas“ suprantamas kaip būdas ar strategija pelnui ir nuostoliams padidinti; jis neretai būna pinigų skolinimosi ar investicijų į išvestines finansines priemones sudėtinė dalis. Jums gali būti pasiūlyta investicija, naudojant svertą, ir taip galbūt gauti didesnę grąžą, bet turite atminti, kad dėl sverto poveikio nuostoliai taip pat gali lengvai išaugti.

Rinkos rizika

Rinkos rizika yra kasdienė nuostolių rizika, patiriama dėl rinkos kainų pokyčių. Turėdami sudėtingų produktų galite patirti keleriopą riziką, nes tokie produktai dažnai skirti investicijoms į skirtingas rinkas (pavyzdžiui, akcijų, palūkanų normų, valiutų kursų, biržos prekių).

Kredito rizika

Kredito rizika – tai rizika, kad produkto emitentas arba produktą platinanti įmonė nebevykdys savo įsipareigojimų ir negalės įvykdyti susitarimo grąžinti Jūsų investicijas.

Kai kurias priemones vertina kreditų reitingų agentūros. Jeigu svarstote galimybę investuoti į reitingais įvertintą priemonę, turėtumėte įsitikinti, ar suprantate, ką reitingai reiškia. Žemu reitingu pažymima, kad esama didesnės emitento netesybų ir investuotų pinigų praradimo rizikos. Aukštu reitingu pažymima, kad emitento netesybų tikimybė daug mažesnė, bet tai nesuteikia garantijos, kad iš investicijos gausite tokią grąžą, kokios tikėtės. Taip pat turėtumėte suprasti, kad emitentui suteiktas reitingas jo išleisto produkto galiojimo laikotarpiu gali kisti.

Sudėtingumo kaina

Sudėtinga produkto struktūra nulemia didesnę produkto kainą, nes Jūs mokate už produktą sudarančius elementus. Be to, mokesčiai ir komisinis atlygis dažniausiai būna integruoti į produkto struktūrą ir į jo kainą, todėl jų dydžiai nėra aiškūs.

Papildoma informacija

Visada tikrinkite, ar įmonė, į kurią kreipiatės, turi teisę verstis investicine veikla Jūsų šalyje. Šią informaciją galite rasti šalies, kurioje įsisteigusi įmonė, priežiūros institucijos interneto svetainėje. Jeigu įmonė neturi leidimo arba nėra prižiūrima, tikėtina, kad ji nesilaiko investuotojų apsaugos taisyklių, ir pasirinkę ją, galite prarasti galimybę pasinaudoti skundų nagrinėjimo procedūromis arba kompensacijų schemomis.

Visų nacionalinių priežiūros institucijų ir jų interneto svetainių sąrašas pateikiamas ESMA interneto svetainėje adresu <http://www.esma.europa.eu>.